

Szerkesztőségi iroda:

Nagy-Becskek,

Zápolya-utca 1-ső szám,

hová a lap szellemi részét illető minden közlemény intézendő.

Kiadóhivatal:Pleitz Fer. Pál könyvnyomdája
Nagybecskerek, Zápolya-utca 1.
hová a hirdetések, az előfizetések és a lap szétküldésére vonatkozó felszólalások intézendők.

Telefon 21. szám.

TORONTÁL

PÖLITIKAI NÁPILAP.

Felelős szerkesztő: Dr. Brájer Lajos.

Előfizetési árak:Egész évre ——— 12 »
Félévre ——— 6 »
Negyedévre ——— 3 »
Egy órára ——— 1 »
— Egyes szám ára 4 kr. —**Hirdetések**a kiadóhivatalban fogadtatnak el.
Azonkívül az összes hirdetés-irodáknak.

Megjelenik mindennap

vasár- és ünnepnapok kivételével.

Nagybecskerek, 1898.

XXVII. évfolyam, 88. szám.

Kedd, április 19.

A kongrua-javaslat.

Nagybecskerek, április 19.

Most már kitűnik az ellenzék magatartásából, hogy a főcél: a javaslatot őszig sub titulo adatbeszerzés elhalasztani, s akkor felidézni egy újabb nagy egyházpolitikai vitát. Ez kellene még csak! De a sajtó egy része erősen igyekszik bizonyítani, hogy ez a javaslat szervei összefüggésben van a polgári házassággal, az állami anyakönyvvel, az egyházpolitikai törvények életbeléptetésével, annak mintegy egyenes folyománya. Mert a ráfogás szerint a lelkészek fizetése és jövedelme a polgári házasság következtében jelentősen megcsappant, ennél fogva az államnak kötelessége a lelkészt kárpótolni a stóla-jövedelmek elmaradása miatt. Mult szombati beszédében Tisza Kálmán meggyőzően kimutatta ennek az állításnak alaptalanságát. Nem a stóla-jövedelmek tekintetében van szükség erre az állami segítségre. Az egyházpolitikai törvények életbeléptetése után épen úgy igénybe veszik a hívek a lelkészek ténykedését, mint azelőtt. Alig van, vagy legalább elenyésző csekély mértékben fordul elő, hogy a házasság egyházilag meg ne állassék. Mindezen egyházi ténykedések után szedett stóla-jövedelmek tehát most is ép úgy befolyanak, mint azelőtt. De meg erre az állami segítségre épen az apróbb hitközségek lelkészeinek van egyedül szükségük, hol a stóla-jövedelem általában igen csekély, számba sem jött már az egyházpolitikai törvények előtt sem. Viszont a nagyobb hitközségek lelkészei stóla-jövedelmen kívül más forrásokból bírnak akkora jövedelemmel, hogy az állami segítségre igényt nem tarthatnak. A stóla-díj tehát itt sem számít. A stóla-jövedelmek csökkenésére való hivatkozás tehát csak ürügy, hogy az egyházpolitikai akciónak egyik állítólagos

hátrányos következményeire rámutassanak. A néppárti köznapi fogások egyike ez is.

De ez legalább nem becületbeli kérdés. Amde határozott rágalmozászámba vehető azon állítás, hogy ezt az államsegélyt a protestáns felekezetek már előre kikötötték maguknak annak idején az egyházpolitikai törvényjavaslatok támogatása fejében. Ezt a rágalmat ma Fabiny Teofil nemes önérzettel utasította vissza, kijelentvén, hogy ez a ráfogás nagy méltatlanság a protestáns egyházakkal szemben.

Az ágostai hitvallású evangélikus egyház ezen kiváló vezérferfiának mai fontos nyilatkozatai általános figyelemben részesültek. Fabiny Teofil különösen Apponyi Albert gróf határozatai javaslatával foglalkozott és kimutatta, hogy az sem tartalmilag, sem formailag meg nem felel a célnak. Ezért el sem lehet fogadni azt. Ugy látszik, Apponyi Albert grófnak nincs elég tájékozottsága a felől, hogy főként az evangélikus egyházakban az egyházi adókövetés mely alapon és mely elvek szerint történik. Ez egészen elüt az állami adóalaptól, tehát Apponyi Albert gróf határozati javaslata után indulni nem lehet, mely tisztán az állami adóalapot tartja szem előtt. De helytelen a javaslatot a bizottsághoz visszautasítani. Ennek a bizottságnak ugyanis nem állhat módjában, hogy azokat az adatokat maga beszeresse, a melyeket Apponyi Albert gróf határozati javaslataiban kíván. Ez már a kormányzat feladata lenne. Ezt a javaslatot tehát legrosszabb esetben nem a bizottsághoz kellene visszautasítani, hanem vissza kellene adni a kormánynak, ha már minden áron elodázní akarjuk az egész ügyet. De ezt nem teheti a képviselőház, mert a lelkészek segítségére égető szükség van, a pénzügyi helyzet pedig megengedi. Ezzel tartozunk a hitfelekezeteknek. Ugyancsak Fabiny Teofil Sima Ferencsel szemben kijelentette, hogy

ő a békés megoldás híve, visszautasítja a szekularizációt, a melyet a tuzók kívánnak Fabiny beszéde élénk benyomást keltett és nyilatkozatai irányadók lesznek a vita folyamán.

Ugyancsak a mai ülés eseménye lett Csáky Albin gróf felszólalása, ki egész lelkesedéssel, meggyőződésének erejével támogatta a javaslatot, kiterjedvén annak egyes részletkérdéseire is. Nagy hatást keltett azzal a kijelentésével, hogy ő valamint a segítyezés kérdésében nem tesz különbséget magyar, szerb, német, tót között, akként az államellenes tüzelmek üldözésénél sem tesz különbséget az egyes hitfelekezetek között.

A javaslat mellett tehát egy Tisza Kálmán, egy Csáky Albin gróf, egy Fabiny Teofil száll sikra, míg ellene, Apponyit kivéve, ki elvben szintén helyesli, számba alig vehető politikusok küzdenek. Ez már magában véve a vita eddigi fényes eredményének tekinthető.

Egy havi közigazgatás.

Nagybecskerek, április 19.

Torontálmegye közigazgatási bizottsága tegnap tartotta Rónay Jenő főispán elnöklete alatt rendes havi ülését. Az ülésen jelen voltak: Dr. Dellimanics Lajos alispán, Gróf Bathlen Miklós főjegyző, Poroszkay Béla m. főügyész, Dr. Plechl Szilárd m. főorvos, Faur Kornél kir. főmérnök, Dr. Riesz Jakab hely. árvaszéki elnök, Goth Ferenc kir. ügyész, Steinbach Antal kir. tanfelügyelő, Braun Vilmos kir. pénzügyigazgató, gróf Karácsonyi Jenő, Tallián Béla, Csávossy Gyula, Karácsonyi Andor, Babics József, Vincze-hidy Izó, Steinitzer Géza, Rónay Ernő biz. tagok, Szilágyi Albert m. tb. főjegyző mint előadó, Szépfly Elemér m. aljegyző mint jegyzőkönyvvezető.

Elnöklő főispán pont 10 órakor megnyitván az ülést, tárgyalás alá kerültek a tárgysorozatra felvett ügyek.

A „TORONTÁL“ tárczaja.

Fészekrakás.

A „Torontál“ eredeti tárczája.
Irtá: Szabó Károly.

A város felett elterülő erdő szük tisztását tömötten nőttek körül a sugár tölgy, karsu cser, tövises galagonya és kőkény bokrok. Imitt-amott látszik egy-egy vadrózsa bokor, ezeknek tövéből magasabb fák ágaira mász a szeder inde, vad szőlő és venyige, melyekből egyes kezek kosarakat fonnak Erdélyben. (Az itteni nép kevés foglalatosságot keres magának, sok minden hasznosat tipor szét lábával, azon gondolat mellett, ha nem lesz mit enni, kisegít a vármegye.)

A tisztás közepén a pázsitos talajon egy domb látszik, melyet nem mesterkezek építettek oda, hanem a természet alkotta duc, melyet oldala mellett körös-körül felvert a széles lapos fü és a vadlóher. Tetejét századok esői laposra nyomták, és a szelek által oda hordott magvakból nyurga fecskézek emelkedik büszkén az égnek.

A friss hajtású gyepe felett a tavasz üde illata lebeg, a zöld fü tetején ragyogó harmat lassan ereszkedik alá az elhullott maghoz, szárba szökken a gyenge csirát, míg az ibolya és kakukkfű változatos pompával díszlenek a bokrok alatt, a haldokló hóvirág helyén.

A feljövő nap bágyadt, gyengén melegítő sugarai szelíden folynak körül a fák durva kérget, mely alatt vontatva lassu forgásba jó a tápláló mézga, s miként a vérforgás terjed főlebb

főlebb az ágcsucok felé, az összezsugorodott téli rügyet dusan táplálja, mignem az kihizva téli köpenyéből, megpattan a tavaszi nap forró csókjától.

Csattogó madárhangoktól rezzen meg a lég, s a miat körültekinték a fészekrakás édes munkájában látom fáradozni az erdő szárnyas lakóit. A galagonya sűrű tövisei között rekedt, karcos hangon veszekedik a szarka, s hősies bátorsággal billegette hosszú farkát s neki berzenkedik, ha egy kisebb madár repül keresztül a felig felépített fészek felett.

Beljebb a sűrűben egy nagyidőket szám-láló tölgyfa tekint el az erdő többi fái felett. A legmagasabbnál is magasabban áll. Itt ott kérégebe harapott az idő, s míg egyik oldalán rügybe szökent már a galy, a másik élettelenül nedvesen fehérlik. Nagyokat rikkantva csap oldalába a kuszó harkály, sietve fut végig nedves oldalán, miguem egy ponton megállapodva, gyorsan furja be magát a puhult kéregbe. Erős csőre ütéseivel szilánkokká őrli lassanként az egykori kemény tölgyből azt a kis részt, melyen akkora ódu lesz, hol elférjen az ő nagy boldogsága.

Az itt gyér énekeseket postikus hajlam vezet. Törpe bokor árnyas sűrűjében építenek, mely alatt a mező ékessége csalogatja s a vadvirágok tarka csoportjainak bódító illatát lebentí feléjük a kóbor szellő, melynek mómora benne a dal forrását szakosítja föl.

Száraz s var, tavalyi falével, és légy mohából készült a kicsiny kerek fészek, melynek puha ölen növeli fel a madárpár apró fiacskait.

A szelíd tavaszi szél megtelik az öröm, a boldogság hangjával, melynek elringató zsongása édes gyönyörbe, ártatlan ábrándozásba szenderíti

azt a fiatal párt ott a tisztás közepén, kik a domb aljába ültek pihenni.

Erőtlen barna férfi gyöngéden néz a pihető fiatal leányra, ki alig érte most a tizenhatodik tavaszt. A hamvas fehér bőr áttetsző rózsaszinben ragyog, a napsugár rátűz.

Gondolám: Milyen jó barátok ők kettőn. Jó barátok csupán és semmi más. A mi a férfi szívében már fellobbant, az a leány szívében úgy ég még, mint titkos sejtalem. Mert hiába pihentető fejt a férfi keblén; hiába nyugtatta kezét az erős kezekben; hiába fonta át egyik karjával az izmokat, esküszöm, kilestem azért csupán csak a szeretet édes vonzalmát és nem a szerelem mámoros szenvedélyét érzé.

Kedvesen mereng az ébredő természet hü-báján, melynek hatása alatt kimondhatatlan érzés tölti be keblét, de mindez még nem a vér forrongása, mely izzásba hozza a szívet.

A férfi ragyogó tekintettel nézett barátjára. (Gyönyörködtem mint látám, hogy szíve tusába állott eszével.) Szóljon? Vallomásával vajjon szorosabban láncolja magához, vagy elrebbenti mint félénk madarat?

A leány szemérmesen huzódott vissza; félel-mét csodálatos érzés fogta el. Valami édes vonzalom, mely a gyöngét az erőshöz észrevétlenül szokta csalni.

A mosolygó verőfény csillogó zománczezal vonta körül a fakadó rügyeket, a nyiladozó virágokat s az ifju pár viruló arcát. A madarak ekkor is vig csicsérgéssel hordták össze fészkeikhez a vörhenyes avart és száraz törmelléket.

Közel hozzájuk zöldülő, vad rózsabokor sűrűjében egy félig elkészült fészket pillantott

Az előző havi jelentéseiből kiemelhetjük a következőket:

A kir. pénzügyigazgató jelentése szerint az 1898. év március havában befolyt egyenes adóban: 71634 frt 36 kr, hadmentességi díjban 1026 frt 26 kr. Miután az 1897. év hasonló időszakában egyenes adóban 60580 frt 07 $\frac{1}{2}$ kr, hadmentességi díjban 853 frt 58 $\frac{1}{2}$ kr folyt be, a folyó évi március havi befizetés, a rossz termés dacára is kedvezőbb volt, és pedig egyenes adóban 11054 frt 29 krral, hadmentességi díjban 173 frt 07 $\frac{1}{2}$ krral. Az adóhátralék március hó végén volt: a) egyenes adóban 2,783.088 frt, b) hadmentességi díjban 151.026 frt 02 kr. A hátralék a múlt évihez képest egyenes adóban 33346 frt 68 krral apadt, ellenben a hadmentességi díjban 13874 frt 31 krral szaporodott.

A kir. tanfelügyelő jelentése szerint a valóság és közoktatásügyi miniszter az elmúlt március hó folyamán kinevezte a torontál-vásárhelyi községi iskolához Erdélyi Ilonát, a rudolfsgnádi községi iskolához Bugovics Annát, a torontál-szigeti községi iskolához Petrovics Ilonát, a révaufalvai községi iskolához Attanaczkovics Istvánt, a hertelendifalvai állami iskolához Huszár Jánost. Iskolai szerek beszerzésére államszegélyben részesültek: Német Ecska, Zichyfalva, Bresztovác, Hertelendifalva, Jánosföld, Alibunár, Felső-Muzslya, Réva-Ujfalva, Kis-Orosz, Torda, Kükékháza, Sándoregyház községek iskolái. Ilken Mátvás tanító március havában nyugdíjaztatott. A magyar nyelvnek sikeres tanításáért 50-50 frtnyi jutalomban részesültek: Bukova Andor antalfalvai, Felber Mihály mellenczei tanítók és Fruzsits Katalin bégaszentgyörgyi gör. kat. szerb tanítónő.

A kir. főmérnök jelentése szerint az államutakon 286 kilométer hosszú utzakasznak hengerelés mellett való végleges kiépítése lett előirányozva. Az inséges megyebeli munkával leendő ellátása céljából a kereskedelmi miniszter 75,000 frtot bocsátotta a vármegye rendelkezésére utépítési célokra. Ezen elhatározás következtében a bizottság feliratilag köszönetét fejezte ki a miniszternek. Az összes inségmunkálatok a jelentkező inség figyelembe vétele mellett osztattak meg, de e mellett csakis szükséges és hasznos munkálatok hajtattak végre, úgy hogy az inség enyhítése mellett a törvényhatósági utakon oly földmunkálatok hajtattak végre, melyeket a törvényhatóságnak az államszegély hiányában saját erejéből kellett volna végrehajtania.

Az utak alapítványának elkészítése szükséges és nélkülözhetetlen, a mennyiben e munkának az utak kőgázátának és hengerelésének munkálatait meg kell előznie, de az új uttöltés

meg a leány. Egy percig meglepetve nézte, azután társához fordulva mondá:

— Milyen ügyes!

Nem csak, — inkább kedves!

Aztán félre huzott egy ágot, hogy jobban láthassa a leány, ki csaknem szemrehányólag kiáltá:

— Ne bántsa!

E pillanatban tért vissza a madárpár csőrükben puha mohával.

Az ifjak hátra huzódtak s érdeklődve nézték a fészekrakást.

A férfi gyöngéden fogta meg a puha fehér kezekéket s hogy ne zavarja a madarak munkáját, lassan susogta.

— Látja édes, mily boldogok?

Milyen hallgatagon, milyen kitarthatóan, mennyi nélkülözésekkel küzdöttek keresztül egy hosszú rideg telet a tavaszi verőfény boldogságáért. Csak hogy ez még nem minden.

A tavaszi verőfény csak meleg, mint a barmérség. Ámde nekik szükségük van a nyár forróságára is, hogy boldogságuk teljes legyen . . .

— Csitt, csitt, szakítsd félbe mosolygva a leány. — Nézze, mint segít egyik a másiknak, mint nyújtja át pici csőrével az apró szálakat, mint helyezi, mint rendezi, mint rakogatja. Ni most ketten egyengetik, ketten puhítják fel a belsejét. Talán egyik meg se tudná készíteni, vagy ha meg is, nem volna az a fészek puha, meleg, barátságos, hanem rideg, egyhangú és unalmas, ép mint . . . A szép ifjú arcok elpirulva egymásba ölelkezve fojtották el azt az érzést, a szívnek azt a finom érzését, mit én szeretlemnek hissek.

magában véve természetesen nem javítja közvetlenül az utat. Ez utvonalak fokozatos rendszeres kiépítése tehát a törvényhatóság feladata leendő. Aurélházán f. évi április hó 1-én új postahivatal lépett életbe.

A kir. ügyész jelentése szerint a nagybecskereki kir. fogházban március hó végével 82 férfi és 11 nő maradt letartóztatva. A rabok egészségi állapota jó volt. Az élelmezés ellen panaszok nem merültek fel. A rabok március havi munkakeresménye, különösen kosárkötésből és székfonásból 50 frt 25 krt tett ki.

A m. főorvos jelentése szerint megyénk közegészségügyi viszonyai az elmúlt március hónapban kedvezők voltak és semminemű az inségből származható betegségek elő nem fordultak. A fertőző betegségek közül vörheny 116, hasi-hagymáz 28, kanyaró 354, hörgőhurut 56, difteria 23 és himlő 17 esetben fordult elő. Különös intézkedésként felemlítendő egyes iskoláknak rövid időre történt bezáratása. Egyéb betegségek közül csakis rövid lefolyású meghűlési bajok fordultak elő. A tüdővész megbetegedésekről pontos statisztika vesztettetik, s az ellenvaló védekezési eljárás a törvényhatósági bizottság által fog megállapítottani.

A közigazgatási bizottság jövő havi ülését május hó 9 én fogja megtartani.

Az ülés d. u. 2 órakor ért véget.

Prágaiak a királynál. A király ma a prágai városi tanács küldöttségét fogadta, melyet Podlipny polgármester vezetett és mely azt kérelmezte, hogy az uralkodóhoz egy tagja állandóan Prágában lakjék.

Crispiti megválasztották. Palermo, április 17. A II választókörületben a mai képviselőválasztáson 2840 választó közül 1503 szavazott le. Crispiti 1176, Barbatoro pedig 295 szavazattal, 32 szavazat szétforgácsoltott. Crispiti tehát megválasztották.

HIREK

Tájékoztató.

Április 24. A jót. nőegylet évrzáró ülése.

Április 27. Városi közgyűlés.

Május 9. Közigazgatási bizottság ülése.

Május 16. Tavaszi közgyűlés.

A villamos világítással ellátott gőzfürdő reggeli 6 órából nyitva van: nők részére kedden és pénteken délután 5 óráig; ugyanezen napokon urak részére este 6-8 óráig.

— **Torontál vármegye inségsegélyező bizottsága** ma délelőtt Rónay Jenő főispán elnöke alatt ülést tartott. A bizottság az elnök azon intézkedését, mely szerint a központi főszolgabíró kezeihez különféle munkálatok teljesíthetése végett 1000 frtot utalványozott, valamint azt az intézkedést is, hogy Borcsa és Bárányos községek árvíz-sújtotta lakói részére 500 frtot, az ittvanokiaknak pedig addig míg a munkát megkezdik 25 frtot utalványozott, helyesítő tudomásul vette. Rudna községének 500, Macedoniának 1000 frt kamat nélküli kölcsönt szavaztak meg, mely összegek két év alatt lesznek törlesztendők. Végül határozatba ment, hogy addig is, míg a vármegye törőnsége a számadások lezárása után ebbeli kötelezettségének megfelelően, a bizottság Szabolcs vármegye közönségének, mely a könyörödmányok gyűjtésénél kiváló buzgóságot fejtett ki, hazafias köszönetét fejezi ki.

— **Április 11.** Sándoregyházáról írja levelesünk: Aikotmányunk ötven éves fordulóját a helybeli állami iskolában folyó hó 16-án ünnepelték meg. Délelőtt 8 órakor isteni tisztelet volt, mely után az ifjuság a templomterre indult a községi előljárással, az iskolai gondoksággal, tisztelettel s a lakosság nagy részével. A tanulók énekelték a „Hymnusi”; majd az igazgató-tanító elmondta az ünnepi beszédet. Ennek végeztével hazafias költeményeket szavaltak a gyermekek. Befejezésül énekelték a „Szózat”-ot, mire hosszantartó lelkes „éljen a király, éljen a haza” kiáltás következett szünni nem akaró taracklívások mellett. Községünk hitelszövetkezeti igazgatósága 15 frtot s a községi előljárással 10 frtot szavazott meg, mely összeg kiosztott a szavaló tanulóknak.

Német Elmén az ünnep hálaadó isteni tisztelettel kezdődött, azután az iskola felszított dísztermébe vonultak, hol Gaál Imre plébános, az iskolaszék elnöke lendületes hazafias beszéddel nyitotta meg az ünnepélyt.

A lelkesült éljenzés csillapultával Müller Mihály tanító mondott hazafias s magasan szárnyaló beszédet. Ezek után énekekkel felváltva a növendékek elmondták a Felsége a király által emelt tisztelet történetét. Az ünnep Guttenkust jegyző hatóság beszéde után a Szózat éneklésével végződött.

— **Mai mellékletünk.** A „Torontál” mai mellékletén közöljük azt a három ünnepi beszédet, melyet az 1848-iki törvények 50 éves évfordulója alkalmából rendezett ünnepélyeken mondtak el a főgymnáziumban Herr Ödön tanár, a jegyzői szaktanfolyam ünnepélyén dr. Vincze-hidy Ernő s a polgári és felső kereskedelmi iskolában Török Ferenc tanár.

— **Vadász Kálmán temetése.** Bálakról jelentik lapunknak telefonon, hogy Vadász Kálmán, a község szeretett jó jegyzőjét tegnap délután kísérték örök nyugalomra. A gyászszertartáson résztvett az egész járás közönsége, hogy lerőjja kegyeletét a megboldogult iránt; különösen sokan voltak Dettáról Torontál vármegyét dr. Mihálovits Ödön árvaszéki elnök, a torontál vármegyei jegyzői szakiskolát Bielek Antal árvaszéki elnök, tanfolyami előadó, gróf Karátsónyi Jenő, kinek az elhunyt bizalmas, kedves embere volt, Bernát Giza uradalmi tisztartó, a járás jegyzői karát pedig Anyos tőgyéri jegyző képviselte a temetésen. A ravatalon husz koszorút olvasott meg tudósítók. A koszorúk között különösen feltűnt gróf Karátsónyi Jenő, mint a mely remeke volt a kertészművészetnek, továbbá Torontál vármegye és a járási jegyzők. A gyászbeszédet Streiner Mihály istvánvölgyi községi jegyző mondta jellemezve az elhunytat mint jegyzőt, családapát; majd felsorolta azokat a jótéteményeket, a melyeket egy emberöltőn keresztül vitt véghez népe boldogítására. A halotti szertartást Sváb Mihály offizenicai plébános végezte a járás katolikus papjai asszisztálása mellett. Azután megindult a gyászmenet, a melyben résztvett a teljes járás intelligenciája. A koporsót a járási jegyzők vitték a temetőbe, a hol még egyszer fölhangzott a bucsudal s Vadász Kálmán átdáták siri nyugalomának. Az engesztelő szentmisza-áldozat ma délelőtt tartott meg Offizenicán.

A család a következő gyászjelentést adta ki:

Özv. Vadász Kálmáné született Büchler Erzsébet egy a saját, mint az egész rokonság nevében szomorodott szívvel jeleni felejtetlen férje Vadász Kálmán községi jegyző, Torontál vármegyei jegyzői egylet elnöke, megyebizottsági tag és takarékpénztári igazgatójának f. hó 16-án este fél 8 órakor éntek 55. boldog házasságának 26. évében történt hirtelen elhunytát. A boldogult földi maradványai f. hó 18-án d. u. 4 órakor fogtak a rom-kath. szertartás szerint örök nyugalomba helyezni, az engesztelő szent misza-áldozat pedig f. hó 19-én d. e. 10 órakor fog az offizenicai rom-kath. templomban a Minderhatónak bemutatni. Kelt Baniakon, 1898. évi április hó 17-én. Özv. Vadász Kálmáné szül. Büchler Erzsébet neje. Vadász Zsigmond, Viktor, Apollonia és Julia testvérei. Bielek Zoltán, Mesterovits Pál, özv. Kovács Kálmán vejei. Bielekné Vadász Viola, Mesterovitsné Vadász Terka leányai. Bielek Böske, ifj. Kovács Kálmán unokái. Aldás és béke drága porai felett!

— **Halálozás.** dr. Kiss Endre pancsovai főgymnáziumi tanárt súlyos vesztés érte. Neje, született Lisz-Klaics Krisztina, életének 32. évében rövid szenvedés után hirtelen elhunyt. Halálát férje, három gyermek, édes szülői, számos rokona, ösmerőse gyászolja. A férj a korán sirba tért odaadó, hü feleséget, gyermekei pedig a gondos és szerető édes anyát siratják. Temetése óriási részvét mellett ment végbe.

Pichler József fehértemplomi nyug. törv. széki bíró, ügyvéd, élete 65-ik évében hirtelen elhunyt. Temetése a város összes intelligenciájának őszinte részvéte mellett ment végbe.

Krausz Ignác szentmiklósi sörgyár Nagybecskereken is ismert volt igazgatója f. hó 13-án meghalt. A remes tettekre kész férfit — ki a közügyek terén minden jónak, hasznosnak bátor harcosa volt, férfi korának legszebb éveiben, 48 éves korában ragadta el a kórlehetetlen halál.

— **Kis gyermek halála.** Franzfelden Müller Antal kovácsmester hét éves kis fia felmászott az udvaron levő kút kávjára s beleesett a kútba. Mire észrevették a kis gyermek már megfulladt.

— **Jótekönyvelő tancmúltság.** Zichyfalva községe a napokban az ottani népkönyhájára sikerült mulatságot rendezett; a mulatság 90 frt tiszta hasznot hozott.

— **Hymen.** Markstein Jónás polgártársunk leányát Reginát eljegyezte Jónás Arthur kereskedő Budapestről.

— **A „Torontálmegei központi hitelintézet mint szövetkezet“** tegnap tartotta az alispáni kisteremben I. rendes évi közgyűlését Poroszkay Béla m. főügyész elnök-igazgató elnöklése alatt, a melyben az igazgatósági jelenléti tudomásul vétele után egyhangulag elfogadták az 1897. évi számadásokat. A felmentvény megadása után az 1897. évi 2778 frt 43 kr. tiszta nyereségből 3% osztalék címén 2499 frt 26 kr. állapított meg, míg a fennmaradó 279 frt 17 kr. a tartalékalap javára fordított. Igazgatósági tagokká egyhangulag gr. Bethlen Miklós m. főjegyző és Freund S. és Fiai bpesti cég, felügyelő-bizottsági tagokká pedig: Botka Béla és Keresztes Aladár lettek megválasztva. A közgyűléstől kifolyólag felterjesztés intézettel a miniszteriumokhoz, a melyben a legközelebb benyújtandó hitelszövetkezési törvényjavaslathoz igen talpraesett módon szól hozzá. A Poroszkay főügyész által kidolgozott javaslatot legközelebb bővebben ismertetjük.

— **Munkásigazolványok.** Több oldalról érkezett kérdésekre felelünk meg, midőn elmondjuk, hogy a mezői munkások teljesen megbarátkoztak Torontálmegeiben azzal a gondolattal, hogy aláírjanak egy olyan szerződést, mely haszonnal igen, de kárral sohasem járhat rájuk nézve. Egy-két községben, pl. Szentmihályon és Ittvarnokon még vannak emberek, akik jobban hisznek a socialista apostoloknak, de ezeknek a száma is napról napra fogy s most már ugyán az a higgadtabb része szintén ki fogja váltani az igazolványát. Néhány nap múlva különben össze lesz állítva, hogy melyik községben hányan feleltek meg a törvény intézkedéseinek s akkor olvasóinkkal mi is közölni fogjuk az érdekes eredményt.

— **Iskolai hírek.** Franzfeld község képviselőtestülete elhatározta, hogy f. évi szeptember 1-jétől kezdve gazdasági ismétlőiskolát szervez. A póttanfolyamra a község Szodola Pál s Lemle Rezső tanítókat küldi a nagy szünidőben. Ugyancsak Franzfeld községe elhatározta, hogy a jövő év folyamán még két iskolát épít s az államtól két tanerőt kér. Ezen iskolákban a tanítás 1899. szeptember 1-én kezdődik meg.

— **Sorozás.** Pancsova városában a napokban fejezték be a sorozást. Az állítási listákba felvett állításkötelesek száma, és pedig: az I. korosztályban 134, a II-dikban 83, a III-dikban 86, összesen 303. Az ujoncjutaléokra besoroztatott összesen 41, ezek közül 1 egyéves önkéntes; a póttartalékba besoroztatott: a) mint családfejtartók 3, b) mint kevésbé alkalmasak 12, c) végleges ajánlással 1, összesen 16, mindössze 57. Visszahelyettesített 104, fegyverképtelenné találtatott 48, töröltetett mint mindenkorra alkalmatlan 3, más okokból 11, felülvizsgálatra rendeltetett 2, megfigyelés végett a katonai kórházba küldetett 2. A fősorozástól távolmaradt az I. korosztályból 26, a II-dikből 24 és a III-dikből 20, összesen 76. Az alkalmatlansági százalékok 25%. — 1896. évben volt 135%. 1897. évben pedig csak 12%.

— **A Figarók megrendszabályozása.** A fővárosi iparhatóságot érdekes reformterv foglalkoztatja. Arról van szó, hogy a közönség érdekében a borbélyműhelyek higiénikus berendezését teszik kötelezővé, s a reform megtartására felügyeletet is fognak gyakorolni. Sok ragadós bajt, főként borbélyokat terjeszt az, hogy egy azon borbélyesszközzel számtalan embert nyírnak, vagy borotválják és fésülnek meg, s így könnyen inficiálják a közönséget. Ennek akar gátat vetni a tervbe vett reform, melynek életbeléptetésénél francia mintát tartanak majd szem előtt. Ez a szivacsosvaló lemosást eltiltja, s könnyen dezinficiálható anyagokból készült szerszámok használatát teszi kötelezővé, melyeket minden egyes használat után szublimátoldatban lemosni és szárazra törülni lesz a borbélyok kötelessége. — Biz nem ártana miná'unk sem egy ilyenféle reform, mert ismerünk sok embert, a ki csupán azért növeszt szakált, hogy ne legyen kénytelen az arcát mindenféle emberek után vakartatni. Nem vezetni ezeket semmiféle gőg vagy megvetés a pórnép iránt, de hát végre is ki kényeseríthet

engem, hogy odatelepedjem arra a székre s azzal a borotvával tisztítsam meg az arcomat, a melyen s a melylyel előttem egy rendőrellenes kinézésű alakot tettem szalonképesző (?). Nem akarunk itt részleteibe bocsátkozni annak, hogy mi mindenre terjed ki a borbély hatásköre, csak jelezni kívántuk, hogy végtelen üdvös volna követni a főváros példáját.

— **Tévedésből kibocsátott rab.** Különös tévedés esett meg a minap a szegedi csillagbörtönben. Egy rabot, teljes félesztendővel büntetése kitöltése előtt, szabadonbocsátottak. Paskó József veszedelmes betörtöt érte ez a véletlen szerencse. Ez év október 4-én járt volna le a büntetése, de annak idején, mikor a börtönbe került, az egyik tisztviselő szórakozottságból október helyett áprilist írt a fogolykönyvecskébe, melyet a börtön minden új lakójának adni szoktak. Paskónak volt esze, hogy nem világosította fel a tisztviselőt tévedéséről, sőt e hónap 4-én jelentkezett is az irodában, hogy neki lejárt az ideje. Történetesen aznap harminc rab szabadult ki a csillagbörtönből, úgy hogy a hivatalnok a nagy zűrzavarban elfelejtette, vagy nem ért rá megnézni, vajjon a fogolykönyvecskébe és a törzskönyv adatai megegyeznek-e. Szóval, Paskó boldogan megkezdte koraelőtti szabadságát, melyet egy időre ugyan még a rendőrség korlátozott, mert egy régiebb bünye miatt toloncuton szállóhelyére Tordára szállították. Es ez volt a szegény ördög veszte. Mert másnap a csillagbörtönben rájöttek a tévedésre. Nosza megindult a telegrafálás és az egyik távirat csakugyan jókor érkezett meg Tordára, ahol a rabot megérkeztek megint a csendőrök vették partfogásukba. Paskó ma már ismét ott van a szegedi csillagbörtönben, a melynek ő most a legszomorúbb rabja.

— **Tanítók a palatábla ellen.** Zürichben most tanácskoztak a svájci tanítók. A gyűlés, egyebek közt, határozott állást foglalt a palatábla ellen és kimondotta, hogy a palavessző szűrke vonásai nem eléggé feltűnőek a táblán, továbbá, hogy a kemény palavessző nagyon megakadályozza a kéz helyes tartásának fejlődését. Zürichben már régóta kiküszöbölték a palatáblákat és kizárólagosan írónnal meg tollal írnak. A tanítógyűlés nagy mozgalmat szándékozik kifejezni egész Európában, hogy az összes iskolák kövessék a példát ebben az újításban.

— **A kivándorlási ügynökségek ellen.** A kivándorlási ügynökségek ujabban megint erősen működnek Magyarországon s elárasszák az országot kivándorlásra buzdító nyomtatványokkal s busás ígéretekkel ügynököket igyekeznek toborozni a néppel leginkább érintkezésben álló emberek: tanítók, jegyzők, korcsárosok közül. Az ügynökségek főleg az amerikai San Paulo államba csábítják az embereket s az említett állam ingyen szállítja őket. Ez igaz, de a kivándorlóknak családok földműveseknek kell lenniök s a családfő 45 évesnél, a nő 40 évesnél idősebb nem lehet, azonkívül még egy munkabíró családtagot kell magukkal vinni. Mindezt pedig a községi előjárásnak kell hivatalosan igazolni. Az igazoló okmányt azonban a kivándorlási ügynökségek, hogy minél több kivándorlót szállítsanak, hamisítják s a kivándorlókra odakünn a legszigorúbb sors vár. Perczel Dezső belügyminiszter a kivándorlási ügynökségek üzemének megállítására céljából körrendeletet intézett az összes törvényhatóságokhoz, amelyben felhívja figyelmüket ezekre az üzelmekre s egyben utasítja őket, hogy a kivándorlási ügynökségek manipulációit gátolják meg, az ügynököket nyomozzák ki s a legszigorúbb eljárást indítsák meg ellenük.

— **Korszakot alkotó találmány.** Högyes dr. impregnált Asbest-cipőtalpa, melynek használhatóságáról és értékéről első sorban a legkiválóbb orvosi szaktekintélyek dicsérő elismerése, másrészt az elismerő és köszönő levelek ama özöne tanuszkodik, melyekkel a feltalálót mindenünnen elhalmozták. A találmány méltán érdemli meg eme kitüntetést, mert benne fedezték fel ama talizmánt, a mely megóvja és megszabadítja az emberi test egyik legfontosabb részét, a lábat, ama kínzó bajjoktól, a tyukszem, lábdaganat, borkeményedés stb. nyavalyáktól, melyek az ember életét elkészerítik. Emellett nevezett gyártmány a lábat a meghűléstől is óvja. Mindenkinék, kit a fent nevezett lábbajok gyötörnek, legmelegebben ajánlhatjuk eme jótékony találmányt és e tekintetben felhívjuk olvasóink b. figyelmét erre vonatkozó hirdetésünkre.

Színészet és irodalom.

— **Színészet Pancsován.** Kunhegyi Miklós, Szatmár városa színházának igazgatója f. hó végén kezdi meg Pancsován előadásait. A bemutatkozó előadás A bányamester című operett lesz.

— **Magyar Kritika.** A Benedek Elek szerkesztésében megjelenő kritikai folyóirat 14. száma ismét gazdag tartalommal jelent meg. Vezércikké (Fordított tudomány) az akadémia könyvkiadó vállalata ellen kel ki, hogy csupa fordított munkát nyújt előfizetőinek. Beható bírálatot közöl ez a szám a következő könyvekről: Sajó A. Rogruták (g. m.), Ottovay, A művészetek bölcselése (Lázár Béla), Navratil Akos, Smith Adám nemzetgazdasági rendszere (Mikes Lajos), Melich János, A gyöngyösi szótár (Bartha József), Strausz A. Bosznia és Hercegovina (Szokolay Kornél), Wolff Béla, Német magyar szótár, Ottó József, Ifjúsági játékok (Juba Adolf), Az I. M. I. T. évkönyve. Két zenészi szikk is van a füzetben: Langer V. Viktor Petőfi Albumának és Sztójánovics Jenő operájának a Ninonnak bírálat. Végül: A nagyszabeni csata körképe, irodalmi hírek, folyóiratok szemléje és a megjelent könyvek jegyzéke. A „Magyar Kritika“ előfizetési ára egész évre 5 frt. Kiadóhivatala: Budapest, VII., Wesselényi-utca 31.

Táviratok.

Országgyűlés.

(A képviselőház ülése április 19.)

Budapest, április 19. (A „Torontál“ eredeti távirata.) A képviselőház ma folytatta a lelkészi jövedelmek kiegészítéséről szóló törvényjavaslat tárgyalását.

Győry Elek csatlakozik pártja kijelentéseihez; a benyújtott határozati javaslatok közül csakis Apponyi gróféra szavazhat.

Wlassics Gyula kultuszminisztert nem vezeti pártérdek; részletesen indokolja szónok, hogy miért veti el Apponyi gróf javaslatát. Hosszabban polemizál ezután Bethlen gróffal s végül elfogadásra ajánlja a törvényjavaslatot. (Helyeslés jobbfelől.)

Werner Gyula nemzetiségi szempontból bírálja a javaslatot, elfogadásra ajánlva azt.

Szentiványi Apponyi javaslatát fogadja el.

A vitát holnap folytatják.

Öngyilkos hercegné.

Budapest, április 19. (A „Torontál“ eredeti távirata.) Nizzából jelentik, hogy Gauthier de Chesigny hercegné, ki négy hónap óta elváltan él férjétől, tegnap agyonlőtte magát.

A tőzsdéről.

Budapest, április 19. (A nagybecskereki Lloyd-társulat távirata.) Buzában a kínálat és vételkedv lanya, forgalom 14.000 mm. Kötetett:

Buza márc.-ápr.	12 90—12 92
Buza szept.-októberre	9 83—9 85
Kukorica máj-juniusra	5 43—5 44
Zab márc.-április	7 20—7 25

Városi színház.

Nagy-Becskekerek, kedden 1898. április hó 19-én.

Másodszor:

A két asszony.

Regényes nagy operette 3 felv. Írták: Armand Leorat és M. Ordeneau. Fordították: Fáy Béla és Makay Emil.

Személyek:

De la Huguette, báró	—	—	Tisztay Miksa
Jolánd, neje	—	—	Halmayné
Kantlő, fogadós	—	—	Nagy Gyula
Pizsonné, fogadóné	—	—	Juhászné
Teréz, Kantlő huga	—	—	Lévay Sárika
Marioll, szolgáló Kantlőnél	—	—	Tordayné
Pierre, halászlégény, Pizsonné unokaöccse	—	—	Juhász Sándor
Mirassol, csendőrkapitány	—	—	Déri Béla

Kezdete 7 és fél órakor.

048.1 szám. 1898.

364-3.2

546. tkvi szám. 1898.

346-1.1

HIRDETMÉNY.

A nagyméltóságú vallás- és közokt. m. kir. miniszterium 1897. évi november hó 14-én kelt 71107. sz. rendeletével a Torontálmegye tulajdonát képező Tor. Ozora községben levő „Árpád“ ovoda épület helyreállítását 1431 frt 99 kr. összeg erejéig engedélyezte.

A fentemlített munkálatok foganatosításának biztosítása céljából az 1898. évi április hó 30-ik napjának d. e. II órájára a Torontálmegyei m. kir. államépítészeti hivatal helyiségében tartandó zárt ajánlati versenytárgyalás hirdettetik.

A versenyezni óhajtok felhivatnak, hogy a fentebbi munkálatok végrehajtásának elvállalására vonatkozó, az engedélyezett költség után számítandó s a részletes feltételekben előírt 5%-nyi bánatpénzzel ellátott zárt ajánlataikat kitűzött nap d. e. 10 óráig a nevezett hivatalhoz annyival inkább igyekezzenek beadni, mivel a későbbben érkezettek figyelembe nem fognak vétetni.

A szóban forgó munkálatra vonatkozó műszaki művelet és részletes feltételek a nevezett m. kir. államépítészeti hivatalnál, a rendes hivatalos órákban, naponkint megtekinthetők.

Kelt N.-Becskereken, 1898. évi április hó 14-én.

M. kir. államépítészeti hivatal
Nagy-Becskereken.

Árverési hirdetmény, feltételek és kivonat.

A perlaszi kir. jbiróság mint tkvi hatóság az előterjesztett kérelem folytán a perlaszi járási takarékpénztár részvénytársaság javára 18 frt tőke, ennek 1895. évi február hó 7-től járó 6% kamatai, 2 frt 65 kr. óvási, 1/8% váltódíj 12 frt 50 kr. eddigi, 6 frt 65 kr. jelenlegi s a még felmerülendő költségek kielégítése végett az 1881. LX. t.-cz 144. §-a alapján és 146 §-a értelmében Adamov György és Szrematz Gyóka botosi lakosok ellen az ezen kir. jbiróság területén Bótos község határában fekvő és a botosi 923. sz. tkvi lapon foglalt:

125 hrsz. 200 □ öl szőlőre 40 frt.

A botosi 863. sz. tkvi. lapon felvett:

2. 656. számú ház és 400 □ öl ház helyre 169 frt.

3. I. dűlőbeli 145 hrsz. 2 hold I. o. szántóra 393 frt.

4. II. dűlőbeli 145 hrsz. 2 hold II. o. szántóra 308 frt.

5. III. dűlőbeli 145 hrsz. 2 hold I. o. szántóra 393 frt.

6. IV. dűlőbeli 2 hold 800 □ öl I. o. kaszálóra 492 frt.

7. 251 hrsz. 200 □ öl kertre 20 frt.

8. 134 hrsz. 493 □ öl szőlőre 102 frt becsárban az árverést elrendeli s azt, valamint a megállapított feltételeket ezenel közzhírré teszi.

A nyilvános árverés Bótos község-házában 1898 évi május hó 4. napján d. e. 9 órakor fog megtartni a következő egy a tkvi hivatalban, mint a Bótos községben kifüggesztett megtekinthető feltételek mellett.

1. Kikiáltási ár a becsár.

2. Ezen árverésen a fenti ingatlanok a kikiáltási áron alól is eladatni fognak.

3. Árverezni szándékozók tartoznak az ingatlanok becsárának 10% készpénzben vagy óvadékképes értékpapirokban a kiküldött kezéhez letenni.

Perlaszon a kir. jbiróság mint tkvi hatóságnál, 1898. évi január hó 25. én.

Tóth,
kir. aljárásbíró.

A nagy-kikindai járás főszolgabírájától.

4361. szám. köz. 1898.

361-2.2

Pályázati hirdetmény.

A Mokrin községben 400 frt évi fizetéssel rendszeresített községi állatorvosi állás betöltendő lévén, arra ezennel pályázatot nyitok s felhívom mindazokat, kik ezen állást elnyerni óhajtják, hogy törvényszerű képesítettségekkel igazoló okmányokkal felszerelt kérvényüket folyó évi május hó 10-ig nálam benyujtsák, mert a később beérkező kérvények figyelembe vétetni nem fognak.

Nagy-Kikindán, 1898. évi április hó 14. én.

Grób,
főszolgabíró.

**A Dr. EGGER-féle
Injectio Hamamelis Virginica**

a leghatásosabb külszer (befecskendezés) férfiak és nőknek, új és idült folyások, valamint csőbántalmak orvoslására. A Hamamelis Virginica tropicus növény rendkívüli hatása a nyákhártyára orvosiilag már régen el van ismerve, úgy hogy ezen különben is szerencsés összetételű Injectió ennek köszönheti gyógyerejét. 2-3 üveg használata a legmakacsabb bajt tetemesen javítja, illetve meggyógyítja.

Egy üveg ára 70 kr. a pénz előleges beküldése mellett postán bérmentve: 1 üveg 1 frt 05 kr., 2 üveg 1 frt 75 kr., 3 üveg 2 frt 45 kr. 13/b-24 22

Főraktár:

Gyógyszertár a „Nádor“-hoz

BUDAPEST, VI., Váci körút 17.

Pályázat.

Lemondás folytán megüresedett rudnai körjegyzőségre pályázatot hirdetek.

Pályázni óhajtok kérvényeiket kellőleg felszerelve a minősítés igazolásával folyó évi május hó 5 éig hozzám nyujtsák be annál is inkább, mert az elkésetten beérkezett pályázók figyelembe vétetni nem fognak.

A körjegyzőséghöz Rudna és Maczdonia községek tartoznak. A magyar nyelven kívül a szerb és román nyelv bírása szükséges.

Az állással a következő javadalom élvezete van egybekötve. 1. A magán munkálatokért a szabályrendeletileg megállapított díjak. 2. Rudna község részéről: szabad lakás, 460 frt készpénz fizetés, 30 frt ujjoncozási, 70 frt napidíj és 40 frt iroda átalány. 3. Maczdonia község részéről: 300 frt és 15 kr. készpénzfizetés, 30 frt ujjoncozási, 60 frt napidíj, 40 frt iroda és 16 frt szolgatartási átalány.

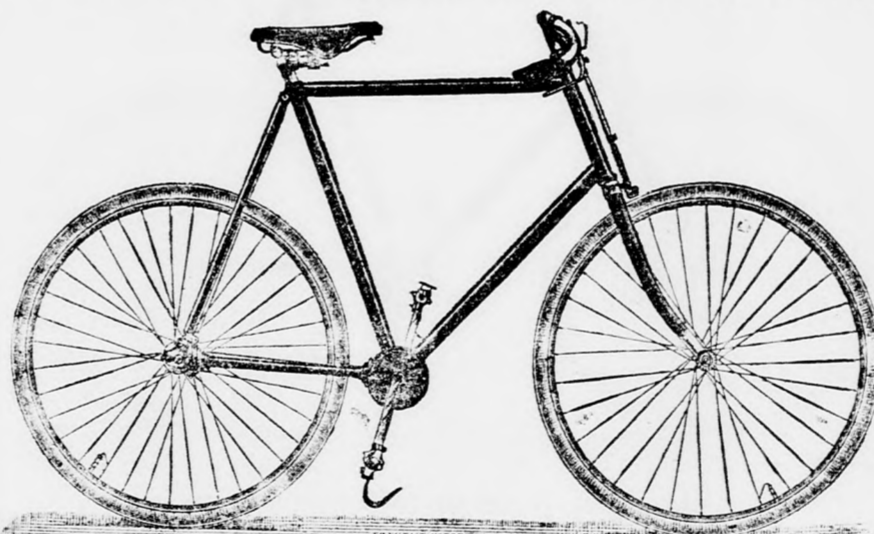
Dr. Gyertyánffy Jenő,
főszolgabíró.

1898. Ujdonságok

raktáron

275-287

WAFFENRAD (SWIFT), STIRIA stbból
eredeti angol és amerikai gyártmányok.

Naponta oktatás a pályán.

Lánc nélküli

kerékpár!

„GAAOLIN“ nélkülözhetetlen minden kerékpárosnál, szeg stb. nem árthat többé a gumminak. Kizárólagos képviselő Torontálmegye részére:

NOVÁK J. C.
NAGY-BECSKEREKEN.

Dr. HÖGYES-féle

az egész világon szabadalmazott hygienikus asbest talpbatét.

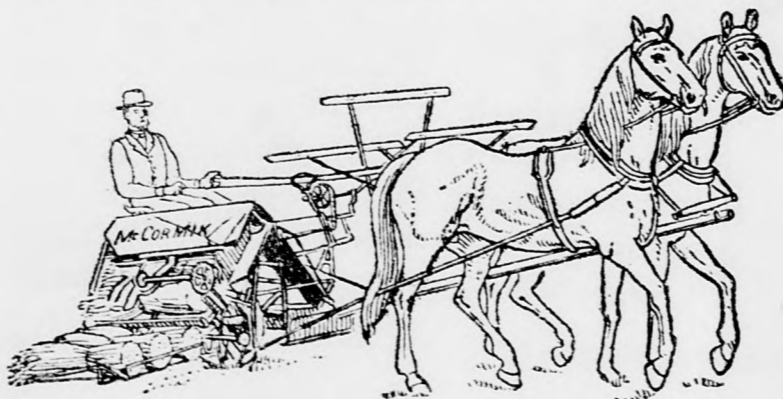
Egy talpmány, mely hosszú kísérletek és fáradságok eredménye, hivatva van, hogy az emberi test leglényesebb részét megóvja a meghűléstől. Nincs többé tyukszem, bőrkeményedés, lábfejtörés, lábégés, meg van védve hideg vagy meleg és lábizzadás ellen az, ki cipőjét dr. Högyes-féle szabadalmazott asbest talpbatéttel látja el. Csakban szenvedőknek és köhögésre ingerülteknek megbecsülhetlen értékű.

Az asbest talpbatét kitűnőségét legjobban bizonyítja, hogy a cs. és kir. közös hadseregnek és a m. kir. honvédségnek eddig 22500 pár szállított. Ár: páronként 1 frt 20 kr., gyermekeknek 60 kr. Székküldés csakis utánvétellel. Felvilágosítások és prospektusok ingyen. 323-50.3

Általános Asbestár-gyár betéti társaság Budapest VI. Sziv. utca 18.

Mc Cormick 236-16.8

ARATÓ-GÉPEK,

a legjobbak a világon; kévekötok és marokrakók, Mc Cormick fűkaszalók, eredeti amerikai köszörükészülékek, szénagereblyék és szénaforgatók legintányosabban beszerezhetők

Müller és Weisz cégénél

Budapest,
VI., Gyár-utca 66.

Ünnepi beszédek.

Olvasóink bizonyára szívesen veszik, hogy az alábbi három kiváló értékű ünnepi beszédet egészen terjedelmében közöljük, hogy azok is élvezhessék, kik nem vehettek részt az ünnepélyeken.

1898. április 11.

A nagybecskerei főgimnázium szombati ünnepélyén elmondta **Herr Ödön főgimn. tanár.**

Mélyen tisztelt közönség! Kedves tanuló-ifjak!

Tavaszi virágos palástba öltözött ismét a föld! Immáron 50 éve most tavasszal, hogy az 1848. események lezajlottak! Egy emberöltő múlt el azóta! A magyar nemzet történelméből egy fényes időszak fejezetét futja át képzeletünk, mely lelkesedésünk tűzét kell, hogy éleszsze és hazafias érzésünkben fölemel bennünket! De vajjon a mai anyagi korszak nemzedéke tud-e igazi lelkesedéssel eltelni az 1848-ban érvényesült dicső eszmék iránt? Mert úgy látszik, mintha a század végén fáradtan tekintene vissza az emlékezet az 50 év előtti nagy munkára, s mintha a „szabadság, egyenlőség, testvériség“ sokszor félremagyarázott magasatos eszméi félve huzódnának vissza a szertelenül hajhászott önérdékek — a hatalom mindenhatósága előtt! Politikai, mint társadalmi életünkben oly jelenségekkel találkozunk, melyek a figyelmes szemlélőt azon föltesésre látszanak jogosítani, hogy ugy az 1848-iki, mint az újabb alkotmányos életünkben alkotott törvényeknek meg van ugyan királyi szentesítése, de hiányzik azokhoz a keblekből a magasabb, az erkölcsi szentesítés! Sőt, kedves tanuló ifjak, a mai kor ifjúságánál is, melyet pedig a haza oszlopainak szokás nevezni, mintha szemlélni, mintha tapasztalni lehetne bizonyos egykedvűséget, hogy ne mondjam fásultságot a komolyabb, a magasabb eszméi és erkölcsi törekvések iránt!

A létért folytatott küzdelem zürzavaros lármajának hatása mindez, kedves tanuló-ifjak! De a mai napon, midőn az 1848. események 50 éves jubileumát ünnepeljük, esendesüljön le egy pillanatra e zürzavaros zaj s szállja meg az emlékezés nyugalma az emberek szívét.

Midőn 1587. február 8-án Stuart Mária a vérpadra lépett, megelőzőleg egy gyóntatótyát kért, de ellenségei megtagadták ezt tőle s nagy bajjal engedték meg neki, hogy egy fészületet nyerhessen. „Asszonyom, mondá neki Kent gróf, Krisztust szívünkben s nem kezünkben kell hordanunk“; mire S. M. így felelt: „Hogy annál biztosabban bírassunk szívünkben, igen üdvös öt szeméink előtt tartanunk.“

Szenteljük meg tehát mi is az 1848. események évfordulóját; tegyük mi is külsőleg is, nyilvánosan tanubizonyoságot e nagyszerű korszak iránti lelkesedésünkről, hogy annál kitörőletlenebbül vésődjék lelkünkbe mint szent örökség a 48-as események emléke! Hiszen a legszebb emlék is elhalványul lassankint, elmossa azt az idő, s az utódokra háramlott szent örökség könnyelmű kezekre jutva: az elkallódás veszélyének van kitéve!

De a magyar nemzet éber öntudatának, — a nemzeti és emberi, az anyagi és szellemi érdekek fölismérésére, — egy szóval a haladásra való képességének, még a mai zürzavaros küzdelmek közepette is, egyik biztató tanujele azon örvedetes tényben látható, hogy az 1848. események jelentőségének érzetétől fogékonynyá téve: tavaszról tavaszra fokozódó lelkesedéssel tud örömfáklyát gyújtani az 50 év előtti korszak-alkotó eseményeknek.

A magyar 1848 a francia forradalomban gyökerezik. Igaz ugyan, hogy e forradalom tulzása az első francia császárság bukása után 1815-ben létrehozta az Oroszország, Ausztria és Poroszország között kötött sz. szövetséget, és pedig azon nyíltan be nem vallott célzattal, hogy a tiszta absolutizmus elveit valószínűsíthessék meg nemcsak saját országaikban, hanem egész Európában is. Amde a francia forradalom által szült magasatos eszmék nem hangzottak el a nélkül, hogy kitörőletetlen nyomokat ne hagytak volna hátra a népek szívében, s nemsokára eljövendő vala az idő, midőn azokat szent örökségökként kezdték a magok számára követelni.

Igy volt ez hazánkban is; 1815 után a bécsi kormány sem szabadságot, sem alkotmányt, sem törvényt nem tisztelt, pedig a magyar nemzet a napoleoni háborúkban ott küzdött királyának zászlói alatt, s hűségesen ragaszkodott trónjához. Országgyűlést nem hittak egybe, hazánkat Bécsből kormányozták, hol az önkényuralom gyepöljét Metternich herceg, a hatalmas s a népektől gyűlölt miniszter tartotta kezében. Magyarország türt s engedelmességet, mert a folytonos háborúkban kimerült s nem volt ereje az ellenállásra. A legjobb hazafiak is csüggedni kezdtek. De ime egyszerre csak előállottak a költők és írók, s nem engedték kialudni a nemzetből a reménységet és a jobb jövőbe vetett hitet. Lelkesen hirdették, hogy egy-két évtized csapásai nem temethetnek el egy nemzetet, mely

századokon át a legnagyobb veszedelmek között is fenn tudta magát tartani. Es az irodalom lendületével karöltve járt a nemzeti szellem, a politikai élet ébredése is, mely vérontás nélkül döntötte romba az önkényuralmat. Midőn a bécsi kormány 1823-ban is rendeletek által, tehát törvénytelen módon akart újoncokat és adót szedni, a vármegyék — alkotmányunk ezen védbástyái — megtagadták az engedelmességet, s a nemzet kész volt fegyverrel is ellentállani. I. Ferenc király belátta ekkor, hogy tanácsosai tévutra vezették, s elhatározta, hogy ezentul alkotmányosan fog uralkodni. Es a magyar nemzet az 1825. pozsonyi országgyűlésen hozzáfoghatott az átalakulás nagy munkájához: Magyarországból a törvény előtti egyenlőség alapján szabad-alkotmányos államot teremteni. Gróf Széchenyi István bőkezűsége alapította ekkor a magyar tudományos akadémiát, s egész sorát létesítette a közgazdasági reformoknak. Innen kezdve az 1832—36., az 1839., az 1843—44. reformországgyűlések systematikusan rakták le azon alapot, melyre bizton felépíthetők voltak az 1848. korszakos törvények, melyek mai államéletünknek alapját képezik. 1847. nov 12-én nyitotta meg V. Ferdinánd király az egész udvar jelenlétében az örökké emlékeztető pozsonyi országgyűlést és pedig magyar nyelven, a mi leirhatatlan lelkesedést keltett az egész országban, mert századok óta most történt először, hogy a nemzet magyar szót hallott királyja ajkáról. A szabadelvű reformokat sürgető párt nagy reménységgel tekintett a jövőbe, de a kormány és a konservatív párt még mindig elleneztek az annyiszor sürgetett újításokat. De ime: hire jön, hogy Párisban 1848. febr. 24-én kitört a forradalom, mely a monarchiát elseperte s helyébe a köztársaságot állította. Ennek hírére a népek másutt is feltámadtak a zsarnoki önkény ellen. Március 13-án Bécsben is kiűzték a forradalom, az udvar elmenekült székvarosából, s a gyűlölt Metternich kormányt megbukott. Március 15-én Pesten is tüntetett a lakosság s erőszakoskodás nélkül követelte a szabadelvű párt reformjainak megvalósítását. A kormány s a konservatív párt nem mertek többé ellenkezni s a pozsonyi országgyűlés, felhasználva a kedvező alkalmat, egymásután törvénybe foglalta a nemzet óhajait. V. Ferdinánd király március 17-én kinevezte gróf Batthyány Lajos elnöklelte alatt az első felelős magyar miniszteriumot, s ápril 11-én egész udvarával lejött Pozsonyba, s maga hirdette ki az általa már ápril 7-én szentesített új törvényeket.

Az 1848. törvények előtt hazánkban minden jog, birtok és hatalom a nemességé volt, minden kötelezettség nélkül, míg az ország minden terhei a nemzet millióira — a jobbágyok vállaikra neheztedek. Az 1848. törvények mindezt megváltoztatták. Kimondták a haza minden fiának, minden magyar polgárnak egyenlőségét a törvény előtt. Eltörölték a nemesi kiváltságokat és pedig a magyar nemesség — örök dicsőségére legyen mondva — mindezt önként, jószántából cselekedte! Felszabadult tehát sok százados szolgaságából a jobbágyok; kimondták a köztelherviselést, vagyis a katonai kötelezettség általános ságát s az egyenlő adózást minden polgár személye után keresete és vagyona arányában. Eltörölték az ősiséget, s a jobbágyot — a földesurnak országos költségen való kártalanítása mellett, — földjének tulajdonosává tették. Megalapították a felelős kormányzatot, s az ország kormányát a Budapesten székelő magyar miniszteriumra ruházták, mely nemcsak az uralkodótól függött, hanem az országgyűlésnek is felelősséggel tartozott.

Az országgyűlés felsőháza változatlanul maradt ugyan, de az alsó házban a nemesség követői helyett a nemzet képviselői foglaltak helyet, kiket az ország választó polgárai választottak. Erdélyt egyesítették Magyarországgal, s így 300 évi küzdelem után újra egyesült minden magyarlaktá föld; e gy erős hazája van a magyaroknak és nem két gyöngye. Ötven év sem kellett, hogy Hunyady Mátyás fényes Magyarországa darabokra bomoljék és három század vére, veritéke tudta csak azt újra egyesíteni. Végül kimondták az új törvények a gyülekezési, vélemény- és sajtószabadságot, és a törvényesen elismert keresztény vallásfelekezetek egyenjóságát. — Kegyeletes szívvel őrizzük és ápoljuk e nagy év emlékét s büszkeséggel gondolunk apáink nagylelkűségére, kik olyan sokat megtagadtak maguktól, hogy ránk annál nagyobb, annál gazdagabb örökséget hagyhassanak.

Mélyen tisztelt közönség, kedves tanuló-ifjak! Igy lön megteremtve a szabad, az alkotmányos magyar állam! De e rövid korjellemzésből az is kivehető, hogy az 1848. törvények korántsem a márciusi forradalmi napok eredménye, hanem az 1825—1848-iki haladási korszak fokozottan való szerves fejlődésének természetes zárkővet képezik, és az akkori, a többi Európában szerkesztett forradalmi törvényekkel szemben, konservatív törvényeknek mondhatók a szó nemesebb értelmében. A 48-iki törvények meghozták a kívánt reformokat, melyek után egész Európa vágyódott, anélkül, hogy ezáltal nemzeti-ségünk veszélyeztetett volna. E törvényeket oly

törvényhozás hozta, mely — mint utolsó rendi gyűlés — megtartá ugyan középkori szervezetét, mindazonáltal a felvilágosodás szelleméből folyó reformokat, első sorban pedig a jogegyenlőséget iktatta be törvényeinkbe.

Es most, mélyen tisztelt közönség és kedves tanuló ifjak, emlékezzünk meg névleg is az átalakulási korszak kiváló hőseiről. E dicső napoknak főhőse Kossuth Lajos volt! Emberfeletti erővel dolgozott ő, s éjt-napot egygyé tett a munkában. Szónokolt, írt, tanácskozott s nem volt pihenése, míg az új alkotmány el nem készült. De Kossuth Lajos mellett örök dicsőség és hála illeti meg azon nagy hazafiakat is, kik szintazonképen nem csüggedtek a mai Magyarország megalapításának nagy munkájában. Az országgyűlési követek közül felsőbüki Nagy Pál, Kölesey Ferenc, Bezeredy István, Beöthy Ödön és mindenekfelett Deák Ferenc neveit említjük kegyelettel, míg a főrendek sorában gr. Széchenyi István mellett báró Wesselényi Miklós, gróf Batthyány Lajos br. Eötvös József voltak a haladás legnemesebb hívei. Eme nagy hazafiak csoportjába foglaljuk még József főherceget, az ország nádorát is, ki igaz barátja volt nemzetünknek és nagy jótévedője szép fővárosunknak. Atyai gonddal öröködt ő alkotmányunk felett, készséggel támogatót minden hasznos újítást és kifogyhatatlan volt a jótékonyágban. Budapesten az első éreszobrot az ő emlékére állították fel, s a magyar nemzet ma is azzal a szeretettel ragaszkodik utódaihoz, a melylyel neki adózott.

Mélyen tisztelt közönség, kedves tanuló-ifjak! Kalapleemelve ejtjük ki e dicső hazafiak neveit! Legyenek áldottak azok, kik a magyar történelem ez emlékeztető napjainak eseményeit előkészítették, irányították, benne részt vettek, kik a késő utódok hazafias érzésének felújítására és táplálására örökké tartó oltárt emeltek, kik nemzeti létünk nagyságának megalkotásában részesek voltak! Áldottak legyenek azért, hogy gondos kezükben dúz lombok fakadtak s teljes virág nyílt a szabadság fáján! Áldottak legyenek azért, hogy látnoki szemmel a jövőbe nézve, — habár el is vesztett szabadságunk fele, mennyit ők kivívtak: annyi mégis maradt, hogy mint művelt nemzet a haladás útján biztosan megálljunk.

Es most — kedves tanuló ifjak — nézzetek ti, mint a jelen gyermekei a fényes, de fáradtságos jövő elébe! Félre az egykedvűséggel, félre a kishitűséggel! Munkára fel! Mutassátok meg a világnak, hogy „megfogva bár, de törve nem“ vagyunk! Igaz szívvel és lélekkel forduljunk az isteni Gondviseléshez, hogy nemes célunk elérésében, — fentartani t. i. őseinktől öröklött szabadságunkat, — ne vonja meg tőlünk szent kegyelmét s oszlassa szét az országunk felett tornyosuló felhőket, hiszen „megbűnhődte már e nép a multat s jövendőt“!

Nyujtsa a Mindenható Isten hosszúra a mai napon immár a magyar nemzettel együtt-érző, együttünnepelő lön szeretett bölcs királyunk I. Ferenc József életét s annak áldásait árasztza hű magyar népére!

Eljen a király, éljen a haza!

Ünnepi beszéd.

Tartotta a torontálmezei jegyzői szaktanfolyam áprilisi ünnepén

dr. Vinczehid Ernő,

tb. m. főjegyző, tanfolyami előadó.

Tisztelt ünneplő közönség!

Nehéz feladat az, a melyben a tanfolyam bizalmából részesültem — és mégis könnyű. Nehéz a hetek, sőt hónapok óta tartó dicsőtő himnuszok és alapos kritikák után még új szempontból tárgyalni e mai ünnepély jelentőségét, és könnyű mégis, mert 1848 pusztá felemléstése, emlékeinek felelevenítése, legszebb zenéje a magyar fölnek.

Csodálatos érzés a mely bennünket ez emlékek felidézéssel elfog!

Hisz van hazánk történelmének még sok fényes lapja; nem akkor volt a magyar leghatalmasabb, nem akkor mosta három tenger országunk határait, — de nincsen korszaka ezredéves történelmünknek, mely oly közel állana mindnyajunk szívéhez!

Volt hírünk, hadi dicsőségünk, volt fényes, tudós udvara Mátyásnak, sok ellenséget levertünk, de azért még nemzet sem az önnön szemében, sem a nagy világ előtt oly magasra nem emelkedett, mint 48-ban a magyar! Onmagát győzte le először a nemzet, Magyarország törvényhozása s ez volt a szebbik diadal.

Véte nek hallgatóim ellen, ha esetelni akar-nám, hogy miben állt ezen — a világtörténelemben páratlan — békés győzelem. Hogy a magyar nemesség mit tett, a midőn összes előgyaj-ról, önként lemondva, jogait a nép millióival, minden kényszer nélkül, megosztá! Nem kell azt méltányolni!

Tündökölni fog az mindörökké! De csak az ily erkölcsi magaslaton álló nemzet vívhatta azt a későbbi titáni küzdelmet. Hogy mikor ünnepeljük ezen eseményeket!

Lehet-e napokon vitakozni, a mikor hősköltény egy egész esztendő. Hogy mikor dobog szívünk magasabban, hogy melyik emlékünknél szebb? Kosuth március 3-diki beszédének vagy az isaszegi csata napján?

Szent földön, ha jár a zarándok, leborul minden talpalatnyi földön, melyet a megváltó megszentelt. — Magyarország újjászületésének, megváltásának nemtője szentelt meg minden napot 1848-ban. Leborulhatunk mindegyiknek emléke előtt. És mégis van jogosultsága az ünnepnapnak.

Hiszen ha nincsen, alkot olyat a néplélek, a nemzet közérzete.

Nálunk is megteremtette március 15-ikét! Március 15! — E nap, a melyen mindannyiunk lelkébe belopja magát az isteni szikra, a mikor tavaszi hangulat fogja el szíveinket, a midőn ismét büszkébbek vagyunk arra, hogy magyaroknak születünk, — e napot már ünnepé avatta a nemzet félszázados kegyelele.

Erről már tudjuk, hogy „minden időkre“ szól. Ápril 11-ikét a magyar törvényhozás alkotta meg.

Jelentősége a törvény tisztelete!

Nagy aktus a szentesítés minden országban, kétszeres fontosságú minálunk, az első sorban jogász, táblabíró nemzetnél.

A szentesítés nem pusztán szó, nem csak a fejedelem jóváhagyása. — A szentesítéssel s az azt követő kihirdetéssel válik a törvény mindenkire kötelezővé, úgy a királyra, mint a hon minden polgárára. A ki a szentesített törvényt nem tartja meg, bármelyik fél is legyen az, az a forradalom útjára lépett.

A szentesítés tényének ünnepe, bármiképp értelmezzük is, csak jó, magyar föben született meg.

Nem hódolati ünnep az, hanem a magyar alkotmány és jog előtt való meghajlás, a nemzeti aspirációkért folytatott küzdelmek diadalának ünnepe.

Szentesítés nélkül nem lett volna jogalapja a későbbi nagy nemzeti ellentállásnak. Szentesítés nélkül nem a jogtalan támadás visszautasítása, nem szabadságharc, hanem lázadás, forradalom lett volna 1848. Szentesítés nélkül 1848. nem lehetett volna az a sziklaszilárd alap, a melyen a haza bölcsé 67-ben oly megingathatatlanul állott.

A jogfolytonosság elvét, az absolutismus keserű napjaiban a jog volt a mi erős várunk, csak szentesített törvények alapján lehetett érvényesíteni.

A minapában, a törvényhatóság gyűlésén, hallottuk azon súlyos tartalmu kijelentést, hogy ezen ünnep nem a múlté, hanem a jelené.

És a mikor a magyar nemzet őszintén szeretett királyával együtt ünnepli ezen évfordulót, úgy nagy v i v m á n y r ó l beszélhetünk, úgy egészen új látkör nyílik meg szemünk előtt — ünnepljük a jelent, a jövőt!

— Szívünk igaz örömevel látjuk, hogy a magyar király jogosnak ismeri el mindazt, a mi ellen sötétben működő kezek szöttek ármányt és intéztek támadást egy félszázad előtt, hogy a mi alkotmányos királyunk e támadást elítéli, hogy azt lázadásnak bélyegzi.

Látjuk, hogy a bölcs és jó király egy hosszú élet viszontagságai után, szakítva a szomorú hagyományokkal, fentartás nélkül a mi pártunkra áll s velünk ünnepli 1848-at.

Van-e látvány magyar szemnek, van-e ünnep magyar szívnek kedvesebb!

Valóban nincsen.

És ebben van a mai ünnep jelentősége.

Nagy idők.

1848. ápril 11-ének félszázados évfordulójára írta **Török Ferencz** tanár.

Ifju barátaim!

Félszázaddal ezelőtt, midőn a szabadság, egyenlőség, testvériség eszméi lázas forrongásba hozták a sziveket s a nemzetek életében óriási küzdelmek magvait hintik el: a kivívott eredmények fölötti örömeben a nagy költő elragadtatással kiált föl:

„1848. te csillag,

Te a népek hajnalcsillaga!

Megvirradt, fölébredett a föld, fut

A hajnaltól a nagy éjszaka.“

A nagy költő elragadtatása nemzetünk sóhaját tolmácsolta.

Megvirradt nálunk is, midőn félszázaddal ezelőtt a korona szentesíti az alkotmányunk egy-egy alapkövét képező 31 törvénycikket.

E törvények születésének és szentesítésének 50 éves évfordulóját ünnepljük ma.

S ha ez ünnepélyes órában a szokáshoz alkalmazkodnám — midőn e dicső korról megemlékezem, beérhetném azzal, hogy az eseményekben és alkotásokban leggazdagabb kort hű képekben előtökbe tárom. De miután állami létünk ezen legdicsőbb korát a történelemből, az olvasókönyvekből, a közelmúlt napok folyóirataiból és napilapjaiból „írásban és képben“ mindnyájan ismeritek, eltérek a szokástól, s ez alkalommal egy történelmi nagy igazsággal ismeretek meg titeket.

E történelmi nagy igazság pedig az, hogy a népek, nemzetek és az egész emberiség élete hullámvonalat ír le, melyen a mily magasak helyen-helyen az emelkedések a hullámhegyek, ép oly mélyek a nyomban reája következő süllyedések a hullámvölgyek is.

S hogy erről meggyőzőleg, ez igazság legpregnansabb kifejezőjében az emberiség történetében reá mutathatnák a római és görög nemzetre, mely fölemelkedik ugyan a magasba, a hullámhegyre, de nyomban utána süllyedésnek indul és életerejé megszakadásával jut le a hullámvölgy legmélyére; bemutatnám Krisztust, a nagy vallásalapítót, ki az emberiség történelmét ábrázoló hullámvonalnak szédítő magas pontján áll; felhozhatnám a békyóban sanyalódó középkori népeket, kik a lejtőre jutva rohamosan süllyednek a völgy fenekére; vagy hű képet rajzolhatnák a reformációról ama óriási szellemi mozgalomról, mely eloszlatja a középkori homályt; avagy ama nagy forradalomról, mely megteremti a szabadságot, egyenlőséget, testvériséget s mely a mélységből, a völgyből a magasba a hegyre emeli a szabaddá tett embert.

De most, e nagy napon, mindezt mellőzöm, s csak nemzetünk ezredéves történelmét tárom föl, hogy a korszakalkotó nagy eseményeken végig menve, ez emlékünnepe méltóságához illően különösen a félszázad előtti dícsényben ragyogó kor hű képével illusztráljam az említett igazságot; hogy fölhozzam az okokat, melyek folytán nemzeti életünk ha koronként emelkedést is mutat s talán magaslatra is jut, de nyomban utána mindig bekövetkezik a süllyedés, mely majdnem életerejét szakítja meg; hogy reá mutassak e századvégi társadalmi bajainkra, melyek úgy tűnnek fel előttem, mintha nemzetünket ismét a völgy felé siettetnék. Reá mutassak, ifju barátaim, azért, hogy fogékony lelkeitek most vértézzetek föl e bajok ellen; hogyha majd az élethe kikerülve a mai vajdó korunk társadalmi megrázkódtatásnak lesz kitéve, lelketek ideálistimánusának tiszta lángjával s egész meggyőző erejével álljatok a szent ügy harcainak sorába.

Hajh! ha ez ünnepélyes percben szemetek elé varázsolhatnám azt a kort, mikor őseink hazát keresve vándorolnak! Vagy a honszerzőt hadverő leventéivel! A hőskort, mikor egész Európa előtt félelmissé lesz a magyar név! Láthatnátok, hogy ekkor a pogány magyar nemzet, dacára dicső tetteinek, a történelmünket ábrázoló hullámvonal legmélyén van. Láthatnátok, hogy e mélységből a kereszténység befogadása által nemzetünk lassan mint emelkedik a magasba s első királyunk a szent mint rakja le azon alapokat, melyeken fölépül az immár ezredévet töltött magyar állam.

Vagy ha csak hű képekben tárhatnám szemetek elé történelmünk azon századait, midőn párt-harcok, trónviszályok dülnek, midőn az egyházi és világi főurak féktelenkedése folytán Szent István alkotmányba bomlásnak indul s a XIII. században óriási katasztrófa sújtja a nemzetet: láthatnátok hazánkat mélyen süllyedve, lenn, a hullámvölgy legmélyén, nem messze a sírtól, honnan csak a II. Honalapító atyai gondoskodása menti meg. Láthatnátok a közjón munkáló uralkodóinkat, kiknek bölcs kormányzása alatt nemzetünk oly rohamosan kezd kiemelkedni a mélységből, hogy a „nagy“ és „igazságos“ király alatt ismét fenn vagyunk a hullámhegyen, magasabban mint valaha; nemzetünk fénykorát éli; hazánk erős, hatalmas, kulturában virágzó és oly nagy, hogy

„Magyar tenger vizében hunyt el

Észak, kelet s dél hulló csillaga.“

Vagy ha visszavihetnénk a XVI. századba s a „hős vértől pirosult gyászter“ ről elvezethetnénk a XIX. század elejéig! Láthatnátok e korban a „török átkot“, mely darabokra bontja az országot, pártokra a nemzetet s ámbár hőseink önfeláldozó küzdelmet fejtenek ki, mégis hazánk másfél századon át nyögi a török jármot. Láthatnátok, hogy Erdély függetlenítése s a reformáció elterjedése mint lesz a pusztuló haza hatalmas támasza, s mint lesznek ezek az oly sok vihárt ért alkotmányunk védbástyái. Láthatnátok az óriási küzdelmet a nemzet és dynastia közt, mikor édes hazánk elnyomására minden eszközt felhasználnak s a magyart „rebellis“-nek nevezik, noha a nemzet jobbainak szívébe a bátorságot és király ellen kezébe a kardot csak a haza szentsége és az alkotmány megvédése adja. És hallhatnátok az erdők mélyén, rejtett helyeken, a tárogatók sirását, a bujdosó kurucok kesergését:

„Csillagok, csillagok,

Utat mutassatok:

Hová, merre tartunk,

Merre bujdosoljunk?

A fekete gyászból?

A világ mely táján

Verődik táborra?

Az a régi tábor?

— Hej, Károlyi Sándor!

Hej, Károlyi Sándor!“

Láthatnátok, hogy e korban a nemzet mint adja fel ősi jogát a szabad királyválasztást s

erőszakos kezek mint akarják megfosztani legdrágább kincsétől: nyelvétől, szabadságától, alkotmányától. És mindezekből láthatnátok, hogy „nemzeti nagy létünk nagy temetője“ háromszázados küzdelemnek és szerencsétlenségnek a kuforrása. Láthatnátok, hogy hazánk e három század alatt a fénykorból, a magasból ismét oly mélyen süllyed le a hullámvölgybe, hogy m századunk elején is csak egy közgazdasági, sőtönkre ment középkori állam képét mutatja. És hallhatnátok a kóros álomba merült nemzet sorsán aggodalmaskodó költőt elkésereve föl-jajdulni: „A mi kinézéseink el vannak homályosulva, a mi reményeink földulva s kebleinkben minden gond, minden aggodalom az ország jövőjéje miatt.“

De „Az nem lehet, hogy ész, erő,

És oly szent akarat

Hiába sorvadozzanak

Egy átok súly alatt.“

Az emberiség örök törvénye értelmében a süllyedés után jönni kellett az emelkedésnek.

Es ime 1848 ápril 11-én leírhatlan öröm mindenfelé! Harangok zúgnak, ágyuk dörögnek s a nemzet hálaimáját sóhajtja! A korona szentesíti a márciusi nagy alkotásokat, melyek fel-szabadították a jobbágyaságot, eltörölték a dézsmát és papitűzdet, megalkották a népképviseleti országgyűlést, behozták a közös teherviselést, egyesítették Erdélyt Magyarországgal, összehozták a sajtó bilincseit, törvénybe iktatták a vallás-egyenlőséget, szervezték a nemzetőrséget, proklamálták a tanszabadságot, visszahelyezték megillető jogaiba a nemzeti szint és az ország címerét.

Kivétközött rendi rongyaiból Hungária, s a nemzetek nagy versenyen megifjúlva lépett sorompóba a modern magyar állam.

Haleluja, haleluja!

A dicsőség és gyász korszaka után ismét örömnapokra virradtunk.

A „Haza bölcsé“ szavára a koronás király s a nemzet békejobbjá találkoznak, s föluljul az 1848. ápril 11-iki nagy nap: újra zúgnak a harangok, dörögnek az ágyuk, s száll ég felé a nemzet hálaimája, melynek szívébe kitorúlhatetlenül hevésödik 1867. június 8-ika.

És az örömmámornak még vége sincs, a magasba törő útjában megállított nemzet már újra halad előre s oly óriási tevékenységet fejt ki, hogy három évtized alatt háromszázados mulasztást pótol.

Dicsőségesen uralkodó királyunk I. Ferenc József az érdem, hogy ismét fenn vagyunk a hegyen, magasban mint valaha voltunk; hogy hazánk ezredéves ünnepén méltóan jelenhettünk meg a nagy világ színe előtt; hogy atyai és bölcs kormányzása meghozta az áldásos béke és munka korszakát.

Haleluja, haleluja!

És ez ünnepélyes percben elborul a lelkem, ha visszagondolok az elmondottakra, s imétem szavaimat, hogy úgy tűnik fel előttem, mintha nemzetünk ismét lejtőre jutott volna; lejtőre jutott volna épen ma, midőn fenn vagyunk a hullámhegyen, oly magasban, a mily magasban a lezajlott ezredév alatt sohasem voltunk.

Avagy nem kísért a szocializmus réme s a földnek az a szeretete, mely a hazát kizárja?

Nem tapasztaljuk-e napról-napra mint mennek ki divatból e jelszavak: jog, igazság, szabadság, egyenlőség, testvériség? s a létért folytatott szennyes küzdelem mint írja ezeket lobogójára: kegyhahátság, életrelenség, fölkapaszkodás a hatalom szekere, ha mindjárt becsületed árán is?

Szivetekből örökre legyenek számüzve e rut bűnök, s akkor sohasem félhetjük nemzetünket az eséstől.

Ime ifju barátaim! ha végig gondoltok az elmondottakon, beigazolvátok látjátok ama történelmi nagy igazságot, hogy a nemzetek élete hullámvonalat ír le. Megismerhettétek az emelkedés és süllyedés okait s vehettétek észre, hogy az 1848. év s az azt megelőző negyedszázad küzdelmeivel és alkotásainak értékével messze felülmulja hazánk történelmének legfényesebb korszakait. S miután „1848. április 11-én tünt fel a nagy nap, mely a hosszú nemes küzdelmek, buzdó s álhatalos törekvések e nagy nevű eredményeire feltette a koronát“ s az ige testté lön: méltó, hogy e nap a kegyelet és hála napja legyen. Kegyelettel emlékezzünk meg a jóságos királyról, ki a 48-as törvényeket szentesítette, s hálával gondoljunk dicsőségesen uralkodó királyunkra: törhetlen hűséggel, szeretettel és ragaszkodással vegyük körül szent személyét, ki alkotmányunknak leghűbb őre és védelmezője.

S ha majd az élet küzdelmében elfáradva erőt vesz lelketeiken a közöny, jöjjetek el e nagy napon áldozni, s e glóriás korról megemlékezve, gyujtsátok ismét lángra lelketek idealizmusának szent tüzét.

Azt kívánom, hogy szivetekben örökké éljen a szabadság, egyenlőség, testvériség! Örökké éljen a haza és király!